

VĚTY PŘÍČINNÉ A DŮVODOVÉ

1. Přeložte do češtiny. Vyhledejte věty s konjunktivem a vysvětlete jeho použití.

1. Quibus epistulis sum equidem abs te lacessitus ad rescribendum, sed idcirco sum tardior, quod non invenio fidelem tabellarium. (Cic. *Att.* 1, 13, 1)
2. Et novendiale sacrificium indictum est, quod in Aventino lapidibus pluvisset. (Liv. 38, 36, 4)
3. Nimis abes diu, praesertim cum sis in propinquis locis; neque nos te fruimur et tu nobis cares. (Cic. *Att.* 2, 1, 4)
4. Invident honori meo: ergo invideant labori, innocentiae, periculis etiam meis, quoniam per haec illum cepi. (Sall. *Iug.* 85, 18)
5. Quos [sc. pueros] sine meis litteris ire nolui, non quo haberem, quod tibi, praesertim iam prope praesenti, scriberem, sed ut hoc ipsum significarem, mihi tuum adventum suavissimum expectatissimumque esse. (Cic. *Att.* 4, 4, 3)
6. Quare ergo liberalibus studiis filios erudimus? Non quia virtutem dare possunt, sed quia animum ad accipiendam virtutem praeparant. (Sen. *epist.* 88, 20)
7. Haec a custodiis classium loca maxime vacabant, quod se longius a portibus committere non auderent. (Caes. *civ.* 3, 25, 4)
8. Sed quoniam advesperascit, dabis nobis diem aliquem, ut contra ista dicamus. (Cic. *nat. deor.* 3, 94)
9. Grata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti litteris; quam ut conserves, non quo de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. (Cic. *fam.* 12, 17, 1)
10. Ideo sum brevior quod, ut spero, coram brevi tempore conferre, quae volumus, licebit. (Cic. *Att.* 2, 25, 2)
11. An quia non condemnavi sententia mea duo consules, sum reprehendendus? (Cic. *dom.* 9)
12. Sed quoniam non possunt omnia simul dici, haec in praesentia nota esse debebunt, voluptatem semovendam esse, quando ad maiora quaedam, ut iam apparebit, nati sumus. (Cic. *fin.* 5, 8, 1)
13. Nam si quis minorem gloriae fructum putat ex Graecis versibus percipi quam ex Latinis, vehementer errat, propterea quod Graeca leguntur in omnibus fere gentibus, Latina suis finibus exiguis sane continentur. (Cic. *Arch.* 23)

14. Ita fit, ut adsint, propterea quod officium sequuntur, taceant autem idcirco, quia periculum vitant. (Cic. S. Rosc. 1)
15. Cur igitur pacem nolo? Quia turpis est, quia periculosa, quia esse non potest. (Cic. Phil. 7, 9)
16. Mihi, Quirites, apud vos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quo non tales fuerint, quales nos illorum sanguine creatos disciplinisque institutos videtis, sed quod laude populari atque honoris vestri luce caruerunt. (Cic. leg. agr. 2, 1)
17. Non quia difficilia sunt, non audemus, sed quia non audemus, difficilia sunt. (Sen. epist. 104, 26)

2. Přeložte do latiny

1. Ptáš se, proč jsem se nebál? Protože bylo známo, že jsi odtud odešel.
2. Zve mě často na večeri, protože ví, že jsem tvůj přítel.
3. S nimi se přeme ne proto, že bychom jimi pohrdali, ale protože se zdá, že svoje názory hájí velmi inteligentně.
4. Prosil, aby byl ponechán v Galii, jednak protože prý není zvyklý se plavit a bojí se moře, jednak protože mu (v tom) prý brání náboženské důvody.
5. Chybujeme proto, že všichni přemýšlíme o částech života, ale nikdo nepřemýšlí o celém životě.
6. Vatinius se tudy plavil ne proto, že by věděl, že se tam Octavius zastavil, ale protože se ho rozhodl pronásledovat.
7. Marius se snažil to místo dobýt, protože tam byly královny poklady.
8. V Samnitsku vznikly nové nepokoje, protože odtud odešel Fabius.
9. Protože přirozenost nelze změnit, jsou opravdová přátelství věčná.
10. A protože ráno už je třeba jít, zapamatujme si diskuse těchto pěti dní.
11. Odešel odtud spíše proto, že tam nemohl zůstat, než že by byla obstojná cesta nebo počasí.

zvát (na večeri)	invitō, āre, āvī, ātum (ad cēnam)
přítel	familiāris, is, m.
přít se (s někým)	contendō, ere, tendī, tentum cum +abl.; contentiō, ōnis, f. esse +dat. cum +abl.
pohrdat (někým, něčím)	contemnō, ere, contempsī, contemptum +ak.
názor	sententia, ae, f.
hájit	dēfendō, ere, fendī, fēsum
inteligentně, důvtipně	acūtē
ponechat (někoho někde)	relinquō, ere, reliquī, relictum +ak.
jednak	partim
▪ jednak... jednak	▪ partim... partim

nebýt zvyklý (na něco)	insuētus, a, um +gen.
plavit se	nāvigō, āre, āvī, ātum
bránit	impediō, īre, īvī, itum
náboženské důvody	religiō, ōnis, f. (pl.)
chybovat	peccō, āre, āvī, ātum
přemýšlet (o něčem)	dēliberō, āre, āvī, ātum dē +abl.
celý	tōtus, a, um
Vatinius	Vatīnius, ii, m.
tudy	zde: eā regiōne
Octavius	Octāvius, ii, m.
zastavit se	resistō, ere, stitī, –
rozhodnout se (něco dělat)	dēcernō, ere, crēvī, crētum +inf.
pronásledovat	īnsequor, sequī, secūtus sum
snažit se	zde: intendō, ere, tendī, tentum +inf.
poklad	thēsaurus, i, m.
Samnitsko	Samnium, ii, n.
nepokoj	mōtus, ūs, m.
vzniknout	exorior, irī, ortus sum
odejít	dēcēdo, ere, cessī, cessum
věčný	sempiternus, a, um
ráno	māne
diskuze	disputātiō, ōnis, f.
zapamatovat si	memoriā comprehendō, ere, prehendi, prehensum
zůstat	maneō, ēre, māsī, sum
obstojný	tolerābilis, e
počasí	tempestās, tis, f.

3. Dejte do správného tvaru

1. Misi ad te epistulam, quia commode (*scribere; byl napsán*) _____. (Cic. Att. 13, 3, 2)
2. Tu, quoniam rem publicam nosque (*conservare; chráníš*) _____, fac, ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, (*custodire; tu*) _____. (Cic. fam. 9, 14, 8)
3. Visum te aiunt in Regia, nec reprehendo, quippe cum ipse istam reprehensionem non (*fugere; jsem neunikl*) _____. (Cic. Att. 10, 3a, 1)
4. Non enim libenter erat ante oculos suorum civium, quod et (*vivere; žil*) _____ laute et (*indulgere; dopřával si*) _____ sibi liberalius, quam ut invidiam vulgi (*posse*) _____ effugere. (Nep. Chabr. 3, 2)
5. Huic infensi milites erant, quod semper (*adversari; protože prý se postavil na odpor*) _____ novis consiliis et, ne particeps eorum esset, ab Lautulis (*fugere; protože prý uprchl*) _____. (Liv. 7, 41, 6)
6. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quicquam (*facere; že udělá*) _____ contra nostram voluntatem. (Cic. Att. 13, 6, 2)

7. ...ob eamque causam serius ad te scribo, quod sero (*intelligere; jsem pochopil*) _____, quid (*timere; čeho je třeba se bát*) _____. (Cic. Att. 11, 1, 2)
8. Hanc ego epistulam, patres conscripti, non quo illum dignum (*putare; bych pokládal*) _____, recitavi, sed ut confessionibus ipsius omnia patefacta eius paricidia (*videre; vos*) _____. (Cic. Phil. 13, 48)
9. Haec amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quam quo te (*arbitrari; bych si myslel*) _____ monitis et praeceptis egere. (Cic. fam. 10, 3, 4)
10. Nihil video, quod sperandum putem, nunc praesertim cum ea plaga in Asia (*accipere; se stala, tj. byla přijata*) _____, ... (Cic. Att. 11, 16, 1)

4. Vyberte správný tvar. Je-li více možností, vysvětlete rozdíly.

1. Tum vero gravior cura patribus incessit, quippe cum prodi causam ab suis (*cernerent, cernebant*). (Liv. 4, 57, 10)
2. Ne aegri quidem quia non omnes (*convalescunt, convalescant, convalescerent*), idcirco ars nulla medicina est. (Cic. nat. deor. 2, 12)
3. Primum igitur acta Caesaris servanda censeo, non quo (*probo, probarem, probem*) – quis enim id quidem potest? – sed quia rationem habendam maxime (*arbitror, arbitrer, arbitrarer*) pacis atque oti. (Cic. Phil. 1, 16)
4. Primum igitur, inquit, sic agam, ut ipsi auctori huius disciplinae placet: constituam, quid et quale (*est, sit, esset*) id, de quo quaerimus, non quo ignorare vos (*arbitror, arbitrer, arbitrarer*), sed ut ratione et via (*procederet, procedit, procedat, processit*) oratio. (Cic. fin. 1, 9, 29)
5. Magna dis immortalibus habenda est atque huic ipsi Iovi Statori, antiquissimo custodi huius urbis, gratia, quod hanc tam taetram, tam horribilem tamque infestam rei publicae pestem totiens iam (*effugimus, effugerimus, effugiamus*). (Cic. Catil. 1, 11)
6. Cui ego commendationem non sum pollicitus, (*non quo non, non quin, quod non*) eam valituram apud te arbitrarer, sed neque (*eget, egere, egeat, egeret*) mihi commendatione videbatur, ... (Cic. fam. 13, 16, 3)
7. Ibi multa de mea sententia questus est Caesar, quippe qui etiam Ravennae Crassum ante (*viderat, vidit, vidisset, viderit*) ab eoque in me (*incensus erat, incensus est, incensus esset, incensus sit*). (Cic. fam. 1, 9, 9)
8. Et (*cum, quia, quoniam*) nondum est perscriptum senatus consultum, ex memoria vobis, Quirites, quid senatus (*censet, censuit, censeat, censuerit*), exponam. (Cic. Catil. 3, 13)
9. Messalla (*languet, languebat, langueret, languebit, languit*), non quo aut animus desit aut amici, sed coitio consulum et Pompeius obsunt. (Cic. Att. 4, 15, 7)

10. Nihil est enim virtute amabilius, nihil, quod magis (*adlicit, adliciat, adliceret, adliciebat*) ad diligendum, quippe cum propter virtutem et probitatem etiam eos, quos numquam vidimus, quodam modo (*diligimus, diligamus, diligeremus, diligebamus*). (Cic. *Lael.* 28)
11. Necessesse est multum in vita nostra casus (*potest, posse, possit*), quia vivimus casu. (Sen. *epist.* 71, 3)

5. Přiřadte větu a typ věty

Věta příčinná, vztahová s účelovým významovým odstínem, obsahová tázací, obsahová oznamovací, vztahová, obsahová žádací (jakýkoliv typ), účelová, označený tvar není spojkou uvozující vedlejší větu

1. Hic ab Agnone accusatus, **quod** Piraeum Nicanori prodidisset, ex consilii sententia in custodiam coniectus Athenas deductus est,... (Nep. *Phoc.* 3, 4)
2. Ipse cum omnibus copiis in Morinos proficiscitur, **quod** inde erat brevissimus in Britanniam traiectus. (Caes. *Gall.* 4, 21, 3)
3. Verginiam, Auli filiam, patriciam plebeio nuptam (...), matronae, **quod** e patribus enupsisset, sacris arcuerant. (Liv. 10, 23, 4)
4. Postremo, **quod** difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. (Sall. *Iug.* 10, 2)
5. Frumenti magnum numerum coegit, **quod** Massiliensibus, item quod Afranio Petreioque mitteret. (Caes. *civ.* 2, 18, 1)
6. Hostes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt, **quod** esse post nostra castra demonstratum est. (Caes. *Gall.* 2, 9, 3)
7. In Britanniam te profectum non esse gaudeo, **quod** et labore caruisti et ego te de rebus illis non audiam. (Cic. *fam.* 7, 17, 3)
8. Sed eo tardior ad discedendum fui, **quod** difficile est de discessu voluntario sine ulla spe reditus cogitare. (Cic. *Att.* 9, 13, 4)
9. Caesar loquendi finem fecit seque ad suos recepit suisque imperavit, ne **quod** omnino telum in hostes reicerent. (Caes. *Gall.* 1, 46, 2)
10. Quaeris, **quod** sit remedium inopiae? (Sen. *epist.* 110, 19)
11. **Quod** cum Quinto fratre meo non eras, **quo** mitterem aut cui darem, nesciebam. (Cic. *fam.* 7, 9, 1)
12. Praeterea Gabinium arcessit, **quo** maior auctoritas sermoni inesset. (Sall. *Catil.* 40, 6)
13. Itaque **quo** me vertam, nescio. (Cic. *Lig.* 1)
14. Nam rex id celatum voluerat, non **quo** quicquam metueret aut suspicaretur, sed **ut ne** multi illud ante praeciperent oculis quam populus Romanus. (Cic. *Verr.* II 4, 64)
15. **Quoniam** satis recusavi, venio iam, **quo** vocas. (Cic. *Caecin.* 82)

16. Sed nescio **quo** modo nihil tam absurde dici potest, **quod** non dicatur ab aliquo philosophorum. (Cic. *div.* 2, 119)
17. Sed tamen intellego magis te id facere diligentia, **qua** semper uteris, quam **quo** dubites de nominibus istis. (Cic. *fam.* 13, 3, 1)
18. Tertiam ad te hanc epistulam scripsi eodem die magis instituti mei tenendi causa, **quia** nactus eram, **cui** darem, quam **quo** haberem, **quid** scriberem. (Cic. *fam.* 16, 6, 1)
19. Iamne memoria excessit, **quo** tempore et in **qua** fortuna a populo Romano defecerimus? (Liv. 26, 13, 5)
20. Te **quando** exspectemus, fac, ut sciam. (Cic. *fam.* 16, 18, 3)
21. Sed iam tempus est me ipsum a me amari, **quando** ab illis nullo modo possum. (Cic. *Att.* 4, 5, 3)
22. Sed tamen maiores nostri in dominum quaeri noluerunt, non **quin** posset verum inveniri, sed **quia** videbatur indignum et domini morte ipsa tristius. (Cic. *Mil.* 59)
23. ...quas nationes nemo umquam fuit, **quin** frangi domarique cuperet. (Cic. *prov.* 33)
24. **Quo** nunc abis? **Quin** tu hic manes? (Plaut. *Asin.* 597)
25. Numquid dubium est, **quin** contraria sit beneficio iniuria? (Sen. *benef.* 4, 15, 1)
26. **Quin** etiam ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit. (Cic. *Tusc.* 5, 20, 58)
27. ...teneri non potui, **quin** tibi apertius illud idem his litteris declararem. (Cic. *Att.* 15, 14, 2)

6. Uveděte, které z následujících vět mohou mít příčinný významový odstín

1. Hac pugna pugnata Romam profectus est **nullo resistente**. (Nep. *Hann.* 5, 1)
2. Qui tum primum adlato nuntio de oppugnatione Vellaunoduni, **cum** longius eam rem ductum iri existimarent, praesidium Cenabi tuendi causa, **quod** eo mitterent, comparabant. (Caes. *Gall.* 7, 11, 4)
3. Atque in alteram partem item cohortandi causa **profectus** pugnantibus occurrit. (Caes. *Gall.* 2, 21, 4)
4. Quae **cum** ita sint, eam, quam dixi sententiam vobis, patres conscripti, censeo comprobendam. (Cic. *Phil.* 11, 40)
5. Quos **cum** tristioris (= tristiores) vidisset, triginta minas accepit, ne aspernari regis liberalitatem videretur. (Cic. *Tusc.* 5, 43, 91)
6. **Moratus** circa urbem triginta haud amplius dies, in regnum est profectus. (Liv. 45, 44, 21)
7. Innocens et bonus vir et omnibus rebus ornatus bis hoc anno **me defendente** absolutus est, A. Thermus. (Cic. *Flacc.* 98)
8. Haec **cum** agere instituisset, oppressa morbo est. (Cic. *Cluent.* 22)

9. Rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Caesarem, **qui** mihi nihil scripsisset, nolui), quam illud hoc tempore esset difficile. (Cic. *Att.* 7, 17, 4)
10. Itaque apud patres nostros atroci ac difficili rei publicae tempore, **cum Tiberio Graccho occiso** magnorum periculorum metus ex ostentis portenderetur, P. Mucio L. Calpurnio consulibus aditum est ad libros Sibyllinos. (Cic. *Verr.* II 4, 108)
11. At etiam sunt, **qui** dicant, Quirites, a me eiectum in exsilium esse Catilinam. (Cic. *Catil.* 2, 12)

7. Vyjádřete pomocí *cum causale*

1. **Quia veniebat** a Roscio, plus etiam scire, quam sciebat, videbatur. (Cic. *Q. Rosc.* 30)
2. Capuae Non. Febr. esse volebam, **quia** consules **iusserant**. (Cic. *Att.* 7, 17, 5)
3. Longum est de singulorum virtute illa dicere, quae, **quia cognita sunt** ab omnibus, verborum ornamenta non quaerunt. (Cic. *Cluent.* 107)
4. Sola hic mihi nunc videor, **quia** ille hinc **abest**, quem ego amo praeter omnes. (Plaut. *Amph.* 640)

8. Odpovězte

1. Atque utinam, patres conscripti, Kalendis Sextilibus adesse potuissem! Non quo profici potuerit aliquid, sed ne unus modo consularis, quod tum accidit, dignus illo honore, dignus re publica inveniretur. (Cic. *Phil.* 1, 14)
- Kolik je v souvětí vět příčinných?
  - Proč po *non quo* následuje konjunktiv *potuerit*?
  - Souvisí nějak použití konjunktivu *potuerit* s konjunktivem *potuisset* v předchozí větě?
  - Proč je ve větě použit konjunktiv *inveniretur* a na čem závisí?
2. Haec eo scripsi, ut potius relevares me, quod facis, quam ut castigatione aut obiurgatione dignum putares, eoque ad te minus multa scribo, quod et maerore impediore et, quod exspectem, istinc magis habeo, quam quod ipse scribam. (Cic. *Att.* 3, 10, 3)
- Jaké typy vět jsou uvozeny pomocí *quod*?
  - Jaké typy vět jsou uvozeny pomocí *ut*?
  - Obsahuje souvětí větu příčinnou?
  - Obsahuje souvětí větu zabraňovací?
3. Quare quoniam de re publica quaerimus, hoc primum videamus, quid sit id ipsum, quod quaerimus. (Cic. *rep.* 1, 38)
- Co vyjadřuje konjunktiv *videamus*?
  - Jaké druhy vedlejších vět se v souvětí vyskytují a jak na sobě závisí?

